

at den blev udgivet for at være, nemlig den egentlige folkelige Anskuelse om dette Lovforslag. Jeg siger til et Andragende, som er indgivet for nogle Aar siden her til Thinget og er blevet vedtaget efter 3 offentlige Møder i Aarhus, og hvori adskillige Grundsatninger ere udtalte, som jeg ser, at dette Lovforslag tiltræder, vel ikke ordret, men jeg mener kun, at de samme Anskuelser deri ere gjorte gjældende. Det forekommer mig ogsaa, naar jeg ganske upartiisk betragter dette Forslag, at det indeholder adskillige Ting, som ere meget ønskelige at faae gennemførte f. Ex, at der blev et mindre Antal Børn i de egentlige Almueskoler derved, at man tager de mindre Børn ud af Skolen, saa at de ikke beleme de ældre Børns Undervisning. Dette forekommer mig at være Noget, som er paatrængende nødvendigt, og jeg vil tillade mig at henlede et kommende Udvalgs Opmærksomhed paa, om det ikke er et Punkt, som kunde gennemføres. Der er ligeledes en anden Ting, som jeg vil gjøre opmærksom paa. Hvad Institutionen med Skoleinspektører angaar, da antager jeg, det er Noget, der ikke kan gennemføres, førend Reformationen i sin Helhed bliver gennemført. Men hvad Overstoledirektøren angaar — hvilket er en Institution, vi før have haat her i Landet, — da antager jeg, at det vel kunne virke forberedende til en Reform i det Hele taget, om en saadan bliver antaget. Saavidt jeg erindrer, blev denne Post i sin Tid indstiftet paa Finantsloven; jeg erindrer det ikke bestemt, men i ethvert Fald kan det ske saaledes, naar man ikke vil have en særlig Lov derom. Jeg tror, det kunde være meget nyttigt, om man kunde faae det gennemført allerede nu. Det forekommer mig ogsaa, at dette Lovforslag tager Hensyn til en Trang i Befolkningen, som har vist sig derved, at man har indrettet private Almueskoler, idet nemlig Lovforslaget gaar ud paa, at ogsaa saadanne private Almueskoler kunne faae Tilskud fra Statskassen og fra Kommunerne. Det er Noget, som ogsaa jeg mener fortjener alvorlig Overvejelse, om man ikke kunde faae Bestemmelser vedtagne, der kunde fremme denne Sag, idet jeg antager, at de saakaldte Friiskoler have deres store Betydning, og baade have virket og ville kunne virke oplivende ogsaa paa selve Statskolevesenet. Særligt skal jeg bemærke, at jeg er af den Mening, at Almueskolevesenet væsentligt burde være en Kommunefag, dog at der bør føres Tilsyn med det ligesom med alle andre Kommunefag fra Statens Side i Genhold til vor Grundlov, hvad der saa meget mere bør ske, naar Staten skal give direkte Tilskud dertil. Men paa den anden Side, saa længe som vi ikke kunne faae Sagen gennemført paa Grund af de uheldige Forfatningsforhold, hvorunder vi leve, saa forekommer det mig dog, at man ikke bør styde disse alvorlige, paatrængende enkelte Reformers, der kunne foretages særskilt fra

en Reform i det Hele, til Side, fordi de ikke opfyldte Alt, hvad man kunde ønske i saa Henseende. Jeg skal særligt gjøre opmærksom paa en Bestemmelse, der findes i dette Lovforslag, og som forekommer mig at være i absolut Modstrid med den Tanke, som ligger til Grund for Lovforslaget i det Hele taget, nemlig den at fremme den store Masses Oplysning. Jeg siger til et Punkt, hvori der bestemmes, at de Børgere og Forældre, som ikke have Gøne til at undvære deres Børns Arbeidskraft, skulle kunne faae Tilladelse til at lade Børnene blive fra Skolen hele Sommeren. Det forekommer mig at være en saa stor Uret mod Børnene og saa stridende mod den Beskyttelse, som Grundloven har givet disse med Hensyn til at sikke dem en almindelig Opdragelse og Undervisning, at det aldrig buide findes i et Lovforslag som dette. Det forekommer mig, at det vilde stemme meget bedre med Grundlovens § 85 — tror jeg, det er — ifald man havde sagt, at de Børgere og Forældre, som ikke have Gøne til at undvære deres Børns Arbeidskraft, kunne faae en Understøttelse fra Kommunen som Erstatning for dette Afvæk; men det forekommer mig, at Børnene selv bør have den samme Ret, som alle andre Børn i Landet have efter Grundloven, saa at de, naar deres Forældre ikke have Raad til at sørge for deres Opdragelse, skulle have fri Undervisning i Almueskolen, og saa skal man naturligvis give dem denne Undervisning saa fyldig, som den i det Hele taget kan faas i Almueskolen, og ikke lade dem miste den halve Del af den sparsomme Undervisningstid, som er bestaaende den store Mængde af Almuens Børn i det Hele taget. Det forekommer mig at være en saadan Uretfærdighed, at jeg ikke har kunnet undlade at fremhæve det. Særligt skal jeg efter den foreliggende Situation ikke opholde Thinget længere, da det ikke har stor Betydning, naar Møretallet her har forestrevet sig en anden Vej at gaa, og dersom Sagen ikke bliver begravet for sig selv i Udvalget, saa kan der jo senere blive Leilighed til at omtale de forskjellige Punkter, man kan have at gjøre Bemærkninger ved.

Sagt: Naar den ærede sidste Taler vistnok med fuld Frie paapegede, at det foreliggende Forslag angik en overordentlig vigtig Sag, anser jeg det for saa meget mere beklageligt, at der steds, hver Gang denne vigtige Sag forhandles her, gjør sig to saa stærkt modsatte Grundsyn gjældende, at der er lidet Haab om, at man vil kunne opnaa Enighed. Jeg kan ikke se rettere end, at begge Parter have Ret i en vis Udstrækning, og at Aarsagen til de skarpe Modsatninger i Anskuelsen fornemmelig maa søges deri, at man ikke med uhilbet Blik har søgt at vurdere sin Modparts Anskuelse og deri fundet den rette Begrænsning for sin egen. Jeg kan saaledes gjøre mine ærede sædvanlige Modstandere i denne Sag